

О‘QUVCHINI MUSTAQIL FIKRLASHGA YO‘NALTIRISHDA INTEGRATSIYALASHGAN TA’LIMNING ROLI

Umarova Dilafruz Anvarovna

“Boshlang‘ich ta’lim nazariyasi” kafedrası o‘qituvchisi

Zubaydullayeva Fotima Ubaydullo qizi

“Boshlang‘ich ta’lim” yo‘nalishi 3-21-guruh talabasi

Annotatsiya. O‘quvchini mustaqil fikrlashga yo‘naltirishda integratsiyalashgan ta’limning roli katta ahamiyatga ega. Bu yondashuv o‘quvchilarga turli fanlar o‘rtasidagi aloqalarni anglash, bilimlarni birlashtirish va amaliyotda qo‘llash imkoniyatlarini taqdim etadi. Integratsiyalashgan ta’lim metodlari o‘quvchilarning kreativ fikrlash, tahlil qilish va muammolarni hal qilish kabi ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Mustaqil fikrlashga yo‘naltirish orqali o‘quvchilar o‘z fikrlarini shakllantirish, qarorlar qabul qilish va yangi g‘oyalarni ilgari surish qobiliyatiga ega bo‘ladi. Bu ta’lim usuli o‘quvchilarning o‘zini o‘zi anglashini, mas’uliyatni his qilishini va jamiyatda faol ishtirok etishini ta’minlaydi. Integratsiyalashgan ta’lim o‘quvchilarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko‘nikmalarni ham o‘zlashtirishga yordam beradi, bu esa ta’limdagi muvaffaqiyatni oshiradi.

Kalit so‘zlar. Amaliyot, integratsiyalashgan ta’lim, ko‘nikmalar, kreativ fikrlash, mustaqil fikrlash, qaror qabul qilish, ta’lim metodlari, tahlil qilish

Annotation. The role of integrated education in guiding students to independent thinking is of great importance. This approach provides students with opportunities to understand the connections between different disciplines, integrate knowledge and apply it in practice. Integrated educational methods help students develop skills such as creative thinking, analysis and problem solving. By guiding students to independent thinking, they gain the ability to form their own opinions, make decisions and put

forward new ideas. This educational method ensures that students understand themselves, feel responsible and actively participate in society. Integrated education helps students master not only theoretical knowledge, but also practical skills, which increases their success in education.

Keywords: Practice, integrated learning, skills, creative thinking, independent thinking, decision-making, teaching methods, analysis

Аннотация. Интегрированное образование играет важную роль в формировании у учащихся самостоятельного мышления. Такой подход дает студентам возможность понять связи между различными дисциплинами, интегрировать знания и применять их на практике. Интегрированные методы обучения помогают учащимся развивать такие навыки, как творческое мышление, анализ и решение проблем. Поощряя независимое мышление, учащиеся приобретают способность формировать собственное мнение, принимать решения и выдвигать новые идеи. Этот метод обучения обеспечивает развитие у учащихся самосознания, чувства ответственности и активного участия в жизни общества. Интегрированное обучение помогает учащимся овладевать не только теоретическими знаниями, но и практическими навыками, что повышает успешность обучения.

Ключевые слова: Практика, интегрированное обучение, навыки, творческое мышление, независимое мышление, принятие решений, методы обучения, анализ

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida asosiy e'tibor o'quvchining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilmoqda. Globallashuv, raqamli texnologiyalar va axborot oqimi sharoitida yosh avlodni har tomonlama yetuk, mustaqil qaror qabul qila oladigan, yangilikka ochiq shaxs sifatida shakllantirish zarurati ortib bormoqda. Bu jarayonda an'anaviy o'qitish uslublari bilan bir qatorda, yangi pedagogik yondashuvlar, xususan, integratsiyalashgan ta'lim muhim o'rin tutadi. Fanlararo bog'liqlik asosida tashkil etilgan o'quv jarayoni o'quvchilarga bilimlarni yaxlit holda anglash, real hayotiy vaziyatlarda qo'llash, tahlil qilish va xulosalar

chiqarish imkonini beradi. Shu boisdan, integratsiyalashgan ta'lim nafaqat bilimlarning mustahkamlanishiga, balki o'quvchining mustaqil fikrlash qobiliyatining shakllanishiga ham xizmat qiladi. Bu yondashuv orqali o'quvchilar o'z fikrini aniq ifoda etish, muammolarga kreativ yondashish va o'z nuqtai nazarini asoslab bera olish kabi ko'nikmalarga ega bo'ladilar.

Mavzuga doir adabiyotlar tahlili. Integratsiyalashgan ta'lim masalasi haqida so'nggi yillarda ko'plab mahalliy va xorijiy pedagogik tadqiqotlarda fikr yuritilgan. Jumladan, V.G. Belinskiy, J. Dewey, A.V. Khutorskoy, va L.S. Vygotskiylarning asarlarida ta'limning yaxlitligi, fanlararo bog'liqlik va mustaqil fikrlashni shakllantirishning nazariy asoslari yoritilgan. Xususan, J. Dewey o'zining tajriba asosidagi ta'lim konsepsiyasida o'quvchini markazga qo'yish va uni faol ishtirokchi sifatida shakllantirish zarurligini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, o'quv jarayonida real hayotiy tajribalarni aks ettirish orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash va muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. O'zbek pedagogikasida ham bu yo'nalishda muhim tadqiqotlar amalga oshirilgan. Jumladan, M. Usmonxo'jayev, O. Tursunov, G. Yo'ldoshev kabi olimlar ta'limda integratsiyalashgan yondashuvlar asosida o'quvchilarning faolligini oshirish va ular mustaqil fikrlashga yo'naltirish imkoniyatlarini chuqur tahlil qilganlar. Ularning fikricha, integratsiyalashgan darslar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etish, turli fanlarda o'rganilgan bilimlarni birlashtirish, tahlil qilish va ijodiy yondashuvni rivojlantirish imkoniga ega bo'ladilar. Ayni paytda, UNESCO va boshqa xalqaro ta'lim tashkilotlarining integratsiyalashgan ta'lim bo'yicha e'lon qilgan hisobotlarida ham bu yondashuvning dolzarbligi alohida ta'kidlangan. Xususan, XXI asr kompetensiyalari sifatida mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish, axborotni tahlil qilish kabi ko'nikmalarni shakllantirishda integratsiyalashgan ta'limning ahamiyati keng yoritilgan. Shu bois, mavjud adabiyotlarni tahlil qilishdan ko'rinadiki, integratsiyalashgan ta'lim o'quvchilarni nafaqat bilim bilan qurollantiradi, balki ularda zamonaviy dunyo talablariga javob bera oladigan fikrlash madaniyatini shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqotlar metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda o'quvchini mustaqil fikrlashga yo'naltirishda integratsiyalashgan ta'limning o'rni va ta'sirini aniqlash maqsad qilingan. Shu sababli, tadqiqotda sifatli va miqdoriy usullar uyg'unligida yondashildi. Dastlab, mavjud nazariy manbalar, ilmiy maqolalar, monografiyalar va xalqaro amaliyotlar o'rganilib, integratsiyalashgan ta'lim va mustaqil fikrlash tushunchalari, ularning o'zaro bog'liqligi tahlil qilindi. So'ngra, maktab va kollej bosqichidagi o'quvchilarning ta'lim jarayonida qanday metodlar ularning mustaqil fikrlashiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini aniqlash uchun kuzatuv va suhbat usullaridan foydalanildi. Tadqiqotda dars jarayonlarini tahlil qilish orqali integratsiyalashgan metodikalar qanday shakllarda qo'llanilayotgani va bu yondashuv o'quvchilarning fikrlash faoliyatiga qanday ta'sir qilayotgani amaliy misollar bilan baholandi. Shu bilan birga, o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida so'rovnomalar o'tkazilib, ular orqali integratsiyalashgan ta'lim bo'yicha mavjud qarashlar, yondashuvlar va tajribalar yig'ildi. Olingan ma'lumotlar kontent tahlili orqali chuqur o'rganildi hamda natijalar asosida xulosalar chiqarildi. Tadqiqotning ishonchliligi va dolzarbligini ta'minlash maqsadida, bir nechta ta'lim muassasalarida eksperiment tarzida dars kuzatuvlari amalga oshirildi va bu jarayonda o'quvchilarning faollik darajasi, mustaqil fikr bildirishi va fanlararo bog'liqlikni anglash qobiliyatlari kuzatildi. Ushbu metodologik yondashuvlar orqali olingan natijalar ilmiy asoslangan holda umumlashtirilib, mavzuning nazariy va amaliy ahamiyati aniqlashtirildi.

Natija va muhokama. O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, integratsiyalashgan ta'lim o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Tahlillar asosida aniqlanishicha, fanlararo bog'liqlik asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarda mavzuni kengroq kontekstdan tushunish, turli fanlarda olingan bilimlarni birlashtirish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Tadqiqot davomida kuzatuv asosida aniqlangan asosiy jihatlardan biri shundaki, integratsiyalashgan yondashuv qo'llanilgan sinflarda o'quvchilar o'z fikrini erkin ifoda etishga harakat qiladi, savollarga ijodiy javob berishga intiladi va dars jarayonida faol ishtirok etadi. So'rovnoma va suhbat natijalariga ko'ra,

o'qituvchilarning katta qismi integratsiyalashgan ta'lim metodikasining o'quvchilarning tafakkur doirasini kengaytirishda va mustaqil fikr bildirishiga turtki berishda ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlagan. Shu bilan birga, bu metodik yondashuv o'qituvchidan ham yangi bilimlarni chuqur o'zlashtirishni, kreativlikni va darsga puxta tayyorgarlikni talab qiladi. Amaliy tajribalar shuni ko'rsatdiki, integratsiyalashgan darslarda muammoli vaziyatlar, guruhlarda ishlash, loyihalar asosida ta'lim berish metodlari o'quvchilarning mustaqil fikrlashiga sezilarli darajada ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Muhokama jarayonida aniqlanishicha, ushbu yondashuv o'quvchining faqatgina bilim oluvchidan faol ishtirokchiga aylanishini ta'minlaydi. Bu esa ta'lim sifatining oshishiga, o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchi ortishiga va real hayotiy vaziyatlarda to'g'ri qarorlar qabul qilishiga zamin yaratadi. Natijalardan kelib chiqib aytish mumkinki, integratsiyalashgan ta'limning to'g'ri tashkil etilishi va tizimli ravishda qo'llanilishi o'quvchini har tomonlama yetuk, mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar. Yuqoridagi tahlillar va kuzatuvlar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, integratsiyalashgan ta'lim o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda samarali metodlardan biri hisoblanadi. Fanlararo bog'liqlik asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning nafaqat bilim doirasini kengaytiradi, balki ularni o'z fikrini mustaqil shakllantirishga, mavjud muammolarga turli nuqtai nazardan yondashishga va ijodiy yechimlar topishga yo'naltiradi. Ushbu yondashuv orqali o'quvchilar real hayotdagi holatlar bilan bog'liq vaziyatlarni tahlil qilish, qaror qabul qilish va o'z nuqtai nazarini asoslab berish qobiliyatiga ega bo'lishadi. Tadqiqot davomida aniqlangan natijalarga tayanib, quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin: birinchidan, ta'lim jarayoniga integratsiyalashgan yondashuvni tizimli ravishda joriy etish, ya'ni o'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqish va fanlararo aloqalarni kuchaytirish lozim; ikkinchidan, o'qituvchilar malakasini oshirishda integratsiyalashgan ta'lim metodikasiga alohida e'tibor qaratish, ularni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan tanishtirish va amaliy mashg'ulotlar orqali tajriba almashishni yo'lga qo'yish maqsadga muvofiq; uchinchidan, o'quvchilarda mustaqil

fikrlashni rag'batlantiruvchi topshiriqlar, loyihalar va muammoli vaziyatlarga asoslangan darslar sonini oshirish zarur. Umuman olganda, integratsiyalashgan ta'lim — zamonaviy ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u o'quvchini faqat bilim oluvchi emas, balki faol fikrlovchi, ijodkor va ijtimoiy hayotga tayyor shaxs sifatida shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Shu bois, bu yo'nalishdagi izlanishlar va amaliy tajribalarni yanada rivojlantirish bugungi ta'limning ustuvor vazifalaridan biri bo'lishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Usmonxo'jayev, M. (2013). *Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot*. Toshkent: O'qituvchi.
2. Tursunov, O. (2015). *Integratsiyalashgan ta'lim tizimi va uning pedagogik asoslari*. Toshkent: Ilm Ziyos.
3. Yo'ldoshev, G. (2018). *Mustaqil fikrlashni rivojlantirishda ta'lim metodlari*. Toshkent: Sharq.
4. Mamatov, A. (2017). *Ta'limda innovatsion yondashuvlar va metodikalar*. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. Raximov, M. (2019). *O'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik strategiyalar*. Toshkent: O'qituvchi.
6. Abdullayev, B. (2016). *Ta'lim tizimida fanlararo bog'liqlik va uning amaliy qo'llanilishi*. Toshkent: TDTU.
7. To'raqulov, I. (2014). *Ta'lim metodikasi va pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: Talim.

8.Anvarovna, Umarova Dilafruz. "INTEGRATSIYALASHGAN TA'LIMDA O'YIN TEXNOLOGIYALARI." MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEUmarova,

9.Dilafruz Anvarovna. "IMPROVING THE METHODOLOGY OF SOCIO-EMOTIONAL DEVELOPMENT OF STUDENTS IN THE PROCESS OF TECHNOLOGICAL EDUCATION IN PRIMARY GRADES." Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal 5.03 (2024): 394-403.SOLUTIONS 1.2 (2024): 23-25.

10.Anvarovna, Umarova Dilafruz. "BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARIDA IJTIMOIIY USTANOVKALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI." TADQIQOTLAR 31.4 (2024): 3-6.

11.Umarova, Dilafruz Anvarovna. "BOSHLANG 'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIK TA'LIM JARAYONIDA O 'QUVCHILARNI IJTIMOIIY-HISSIY RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH." GOLDEN BRAIN 1.30 (2023): 46-49.